

**O‘ZBEKISTONDA INVESTITSİYALARGA ASOSLANGAN
O‘SISH UCHUN MOLIYAVIY RESURSLARNI SAFARBAR QILISH**

Nematulloev Suxrob Sobirovich –

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

“Bank ishi” kafedrası dotsenti

Nusratov Azizbek San’atillayevich –

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti magistri

Annotatsiya: *Ushbu maqola O‘zbekistonda investitsiyaga asoslangan o‘shishni kuchaytirishning hal qiluvchi omili sifatida moliyaviy resurslarni safarbar qilishni o‘rganadi. Unda ichki jamg‘armalarni ko‘paytirish, moliyaviy vositachilikni takomillashtirish va norasmiy moliya sektorlarini rasmiy iqtisodiyotga integratsiya qilish kabi strategiyalar muhokama qilinadi.*

Annotation: *This work explores the mobilization of financial resources as a pivotal factor in enhancing investment-based growth in Uzbekistan. It discusses strategies such as increasing domestic savings, improving financial intermediation, and integrating informal financial sectors into the formal economy.*

Аннотация: *В этой работе рассматривается мобилизация финансовых ресурсов как ключевой фактор усиления инвестиционно-ориентированного роста в Узбекистане. В ней обсуждаются такие стратегии, как увеличение внутренних сбережений, улучшение финансового посредничества и интеграция неформальных финансовых секторов в формальную экономику.*

Kalit so‘zlar: *jamg‘arma, investitsiya, iqtisodiyot, moliya, bank, kichik biznes*

Keywords: *savings, investment, economy, finance, banking, small business*

Ключевые слова: *сбережения, инвестиции, экономика, финансы, банковское дело, малый бизнес*

Kirish: Moliyaviy resurslarni safarbar qilish, ayniqsa, O'zbekiston kabi rivojlanayotgan iqtisodiyotda investitsiyalarga asoslangan o'sish uchun ichki resurslarni optimallashtirishning muhim jihati hisoblanadi. Bu jarayon turli ichki manbalardan moliyaviy resurslarni jamlash va iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradigan samarali investitsiyalarga yo'naltirishni o'z ichiga oladi. Moliyaviy resurslarni samarali safarbar etish uchun mustahkam moliyaviy tizim, samarali bozorlar va tegishli me'yoriy-huquqiy bazalar talab etiladi. O'zbekistonda asosiy e'tibor jamg'arma stavkalarini oshirish, moliyaviy vositachilikni yaxshilash va investitsiyalarni qo'llab-quvvatlash uchun ham rasmiy, ham norasmiy moliyaviy sektorlardan foydalanishga qaratilishi kerak.

Ichki jamg'armalarni kuchaytirish

Moliyaviy savodxonlik dasturlari: Moliyaviy savodxonlik aholi o'rtasida yuqori jamg'arma stavkalarini rag'batlantirishda muhim ahamiyatga ega. Umummilliy moliyaviy ta'lim dasturlarini amalga oshirish orqali, xususan, qishloq va aholi kam ta'minlangan hududlarda O'zbekiston jamg'arma mexanizmlari, investitsiya imkoniyatlari va moliyaviy rejalashtirish haqida xabardorlikni oshirishi mumkin. Ushbu dasturlar turli demografik guruhlariga, jumladan, ayollar, yoshlar va kichik biznes egalari keng ta'sir ko'rsatishga qaratilgan bo'lishi kerak.

Tejamkorlik uchun imtiyozlar: Jamg'arishni yanada rag'batlantirish uchun hukumat jamg'arma hisobvaraqlariga soliq imtiyozlari, uzoq muddatli depozitlar uchun yuqori foiz stavkalari va davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan jamg'arma sxemalari kabi imtiyozlarni joriy qilishi mumkin. Bunday rag'batlantirishlar doimiy jamg'armalarni mukofotlash va jamg'armalarni qishloq xo'jaligi, ishlab chiqarish va texnologiya kabi ishlab chiqarish tarmoqlariga qayta investitsiya qilishni rag'batlantirish uchun moslashtirilishi mumkin.

Rasmiy moliyaviy kanallarni ilgari surish: Jamg'armalarni safarbar qilish uchun banklar va kredit uyushmalari kabi rasmiy moliyaviy institutlarni mustahkamlash muhim ahamiyatga ega. Bu, xususan, qishloq joylarda bank infratuzilmasini kengaytirish, O'zbekiston aholisining o'ziga xos ehtiyojlarini

qondiradigan innovatsion bank mahsulotlarini rivojlantirishni o'z ichiga oladi. Mobil banking va raqamli moliyaviy xizmatlar ham moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirishda muhim rol o'ynashi mumkin.

Moliyaviy vositachilikni takomillashtirish

Bank sektorini mustahkamlash: O'zbekiston bank sektorida moliyaviy vositachilik samaradorligini raqobatni kuchaytirish, muammoli kreditlarni qisqartirish va risklarni boshqarish amaliyotini ta'minlash orqali oshirish mumkin. Normativ-huquqiy islohotlar shaffoflikni oshirish, korporativ boshqaruvni takomillashtirish va ilg'or tajribani joriy eta oladigan xorijiy banklarning kirib kelishini rag'batlantirishga qaratilishi kerak.

Kapital bozorlarini rivojlantirish: O'zbekiston kapital bozorlari nisbatan kam rivojlangan, bu esa uzoq muddatli moliyalashtirish imkoniyatlarini cheklaydi. Moliyaviy resurslarni samarali safarbar qilish uchun hukumat korporativ obligatsiyalarni chiqarishga ko'maklashish, fond bozori likvidligini oshirish va mahalliy kompaniyalarning ochiq listingini rag'batlantirish orqali mustahkam kapital bozorini rivojlantirishga ustuvor ahamiyat berishi kerak. Investorlarni himoya qilish va bozorlar yaxlitligini ta'minlash uchun me'yoriy-huquqiy bazani kuchaytirish kerak.

Mikromoliya institutlarining roli: Mikromoliya tashkilotlari (MMT) moliyaviy resurslarni safarbar qilishda, ayniqsa, an'anaviy bank xizmatlaridan foydalanish imkoniyati cheklangan qishloq joylarida hal qiluvchi ahamiyatga ega. Qulay me'yoriy hujjatlar va salohiyatni oshirish tashabbuslari orqali MMTlarning o'sishini qo'llab-quvvatlash orqali O'zbekiston kichik va o'rta korxonalar (KO'B) va kam ta'minlangan uy xo'jaliklarining ishlab chiqarish faoliyatiga sarmoya kiritish uchun zarur bo'lgan kreditlardan foydalanishini ta'minlashi mumkin.

Norasmiy moliyaviy sektorlardan foydalanish

Norasmiy jamg'arma mexanizmlarini integratsiyalash: Ko'pgina rivojlanayotgan mamlakatlarda, jumladan, O'zbekistonda ham norasmiy jamg'arma mexanizmlari, masalan, jamoat omonat guruhlari va aylanma jamg'arma-kredit assotsiatsiyalari moliyaviy resurslarni safarbar qilishda muhim

rol o'ynaydi. Hukumat ushbu norasmiy mexanizmlarni huquqiy tan olish, texnik yordam ko'rsatish va ularning rasmiy moliya institutlari bilan aloqalarini rag'batlantirish orqali rasmiy moliya tizimiga integratsiyalashi mumkin.

Pul o'tkazmalarini investitsiya sifatida rag'batlantirish: O'zbekistonlik ishchilarning xorijdagi pul o'tkazmalari moliyaviy oqimlarning muhim manbasini tashkil etadi. Ushbu pul o'tkazmalarini iste'molga emas, balki samarali investitsiyalarga yo'naltirish siyosati ishlab chiqilishi kerak. Bunga hukumat yoki moliya institutlari ma'lum sektorlarga investitsiya qilingan yoki davlat obligatsiyalarini sotib olish uchun foydalanilgan bo'lsa, o'tkazgan summaga mos keladigan mos keladigan jamg'arma dasturlarini taklif qilishni o'z ichiga olishi mumkin.

Normativ-huquqiy va institutsional asoslar

Normativ nazoratni kuchaytirish: Moliyaviy resurslarni samarali safarbar etish va taqsimlashni ta'minlash uchun mustahkam me'yoriy-huquqiy baza zarur. O'zbekiston moliya organlarining bank sektori, kapital bozorlari va MMTlarni nazorat qilish bo'yicha tartibga solish salohiyatini oshirishga e'tibor qaratishi kerak. Bunga moliyaviy tartibga solish va nazorat qilish bo'yicha ilg'or xalqaro tajribalarni joriy etish, shuningdek, jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashish va terrorizmni moliyalashtirishga qarshi kurashish standartlariga rioya etilishini ta'minlash kiradi.

Barqaror makroiqtisodiy muhitni yaratish: Barqaror makroiqtisodiy muhit ham omonatchilar, ham investorlarning ishonchi uchun juda muhimdir. O'zbekiston hukumati asosiy e'tiborni past inflyatsiya, barqaror valyuta kurslari va investitsiyalar uchun qulay muhit yaratish uchun oqilona soliq-byudjet siyosatini saqlashga qaratishi kerak. Bundan tashqari, aniq va izchil iqtisodiy siyosat noaniqlikni kamaytiradi va uzoq muddatli investitsiyalarni rag'batlantiradi.

Xulosa

Moliyaviy resurslarni samarali safarbar etish O'zbekistonda investitsiyalarga asoslangan o'sish uchun ichki resurslarni optimallashtirishning

kalitidir. O‘zbekiston ichki jamg‘armalarni ko‘paytirish, moliyaviy vositachilikni takomillashtirish, norasmiy moliyaviy sektorlardan foydalanish va me‘yoriy-huquqiy bazani mustahkamlash orqali yanada samaraliroq va qamrab oluvchi moliya tizimini yaratishi mumkin. Bu, o‘z navbatida, barqaror iqtisodiy o‘shish va rivojlanishni ta‘minlab, moliyaviy resurslarni samarali investitsiyalarga yo‘naltirish imkonini beradi. Taklif etilayotgan chora-tadbirlar hukumat, moliya institutlari va xususiy sektorning muvofiqlashtirilgan sa‘y-harakatlarini talab qiladi, bunda asosiy e‘tibor moliyaviy resurslarni samarali safarbar etish va taqsimlashni qo‘llab-quvvatlovchi qulay muhitni yaratishga qaratilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yhati

1. Bek, T., Demirguc-Kunt, A. va Levine, R. (2007). "Moliya, tengsizlik va kambag‘allar". *Journal of Economic Growth*, 12(1), 27-49.
2. Dupas, P. va Robinson, J. (2013). "Tejamkorlik cheklovlari va mikrofirmani rivojlantirish: Keniyadagi dala tajribasidan dalillar". *American Economic Journal: Applied Economics*, 5(1), 163-192.
3. Grimsey, D. va Lyuis, M. K. (2002). "Infratuzilma loyihalari uchun davlat-xususiy sheriklik xavfini baholash". *Loyiha boshqaruvi xalqaro jurnali*, 20(2), 107-118.
4. Collier, P. va Venables, A. J. (2010). "Tabiiy resurslarga sarmoya kiritish: yangi imkoniyatlar va muammolar". *Jahon banki siyosati bo‘yicha tadqiqot ish hujjati*, № 5343.
5. Ostrom, E. (1990). *Jamoatchilikni boshqarish: Kollektiv harakatlar institutlarining evolyutsiyasi*. Kembrij universiteti matbuoti.
6. Reinhart, C. M. va Rogoff, K. S. (2009). *Bu vaqt boshqacha: sakkiz asrlik moliyaviy ahmoqlik*. Prinston universiteti matbuoti.